

УДК 343.13:341.231.14

DOI 10.33244/2617-4154.3(24).2026.314-323

В. В. Топчій,*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
директор навчально-наукового інституту права,
Державний податковий університет***V. V. Topchii,***Doctor in Law Sciences, Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Head of the Educational and Scientific Institute of Law,
State Tax University**email: tv1959@ukr.net***ORCID 0000-0002-1726-9028**

ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

ENFORCEMENT OF JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL PROCEEDINGS AS AN INDICATOR OF THE EFFECTIVENESS OF THE NATIONAL SYSTEM FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Статтю присвячено дослідженню виконання рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у сфері кримінального процесу як одного з індикаторів ефективності національної системи захисту прав людини. Актуальність дослідження зумовлена потребою в забезпеченні реального, а не формального виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері прав людини, особливо в умовах воєнного стану, функціонування кримінальної юстиції за підвищених безпекових ризиків та євроінтеграційних процесів. Метою статті є визначення значення практики ЄСПЛ для оцінювання стану й ефективності національного кримінального процесу, а також встановлення ролі

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Топчій В. В., 2026

виконання його рішень у вдосконаленні механізмів захисту прав учасників кримінального провадження.

У статті використано порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-юридичний та аналітичний методи, що дали змогу дослідити взаємозв'язок між встановленими Європейським судом порушеннями Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод і функціонуванням національних кримінальних процесуальних механізмів. Проаналізовано підходи ЄСПЛ до оцінювання дотримання права на свободу й особисту недоторканність, права на справедливий суд, права на ефективний засіб юридичного захисту, а також вимог щодо належного судового контролю та обґрунтованості процесуальних рішень.

Особливу увагу приділено проблемі використання статистики ЄСПЛ як критерію оцінювання національної правової системи. Обґрунтовано, що кількість рішень або встановлених порушень не може автоматично ототожнюватися з рівнем неефективності кримінального правосуддя. Для належного оцінювання потрібно враховувати характер порушень, їх повторюваність і системність, часову дистанцію між відповідними подіями й ухваленням рішення ЄСПЛ, ефективність національних засобів юридичного захисту, а також повноту та своєчасність виконання рішень ЄСПЛ і реалізації заходів загального характеру.

За результатами дослідження обґрунтовано положення про те, що виконання рішень Європейського суду має розглядатися не лише як міжнародно-правовий обов'язок держави, а й як механізм внутрішнього вдосконалення кримінального процесуального законодавства, судової практики та інституційних засобів захисту прав людини. Доведено, що реальна ефективність національної системи захисту прав людини проявляється не стільки у відсутності рішень ЄСПЛ про порушення Конвенції, скільки в здатності держави своєчасно виявляти причини таких порушень, усувати системні недоліки й забезпечувати недопущення їхнього повторення.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, виконання судових рішень, кримінальний процес, кримінальне провадження, кримінальне право, процесуальні гарантії, право на справедливий суд, право на свободу та особисту недоторканність, судова практика, імплементация стандартів ЄСПЛ, захист прав людини, верховенство права, правозастосування.

This article examines the implementation of judgments of the European Court of Human Rights (hereinafter 'ECHR') in the field of criminal procedure as one of the indicators of the effectiveness of the national human rights protection system. The relevance of this research stems from the need to ensure that Ukraine fulfils its international human rights obligations in practice, rather than merely in form, particularly in the context of martial law, the functioning of the criminal justice system amidst heightened security risks, and European integration processes. The aim of this article is to determine the significance of the ECHR's human rights case law for assessing the state and effectiveness of the national criminal procedure, as well as to establish the role of the implementation of its judgments in improving the mechanisms for protecting the rights of participants in criminal proceedings.

This article examines the enforcement of judgments of the European Court of Human Rights (hereinafter 'ECHR') in the field of criminal procedure as one of the indicators of the effectiveness of the national human rights protection system. The relevance of this study stems from the need to ensure that Ukraine fulfils its international human rights obligations not only formally but also in practice, particularly in the context of martial law, the functioning of the criminal justice system amid heightened security risks, and the processes of European integration. The aim of this article is to determine the significance of the ECHR's case law in the field of human rights for assessing the state and effectiveness of the national criminal procedure, as well as to clarify the role of the implementation of its judgments in improving the mechanisms for protecting the rights of participants in criminal proceedings.

The article employs comparative-legal, systemic-structural, formal-legal and analytical methods, which have made it possible to examine the interrelationship between the violations of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms identified by the European Court of Human Rights and the functioning of national criminal procedural mechanisms. The article analyses the ECHR's approaches to assessing compliance with the right to liberty and security of person, the right to a fair trial, the right to an effective remedy, as well as the requirements for proper judicial review and the reasonableness of procedural decisions.

Particular attention is paid to the issue of using the ECHR's statistics as a criterion for assessing the national legal system. It is argued that the number of judgments or established violations cannot automatically be equated with the level of inefficiency of the criminal justice system. For a proper assessment, it is necessary to take into account the nature of the violations, their recurrence and systematic nature, the time lag between the relevant events and the ECHR's judgment, the effectiveness of national legal remedies, as well as the completeness and timeliness of the implementation of ECHR judgments and the implementation of general measures.

The findings of the study substantiate the argument that compliance with the judgments of the European Court should be regarded not only as a state's obligation under international law, but also as a mechanism for the domestic improvement of criminal procedural legislation, judicial practice and institutional mechanisms for the protection of human rights. It has been demonstrated that the true effectiveness of a national human rights protection system is manifested not so much in the absence of ECHR judgments finding violations of the Convention, but rather in the state's ability to identify the causes of such violations in a timely manner, to remedy systemic shortcomings and to ensure that they are not repeated.

Keywords: *European Court of Human Rights, enforcement of court judgments, criminal procedure, criminal proceedings, criminal law, procedural safeguards, right to a fair trial, right to liberty and security of person, case law, implementation of ECHR standards, protection of human rights, rule of law, law enforcement.*

Постановка проблеми. *Забезпечення ефективного захисту прав і свобод людини є одним із ключових критеріїв функціонування демократичної та правової держави й важливою передумовою реалізації євроінтеграційного курсу України. Практика ЄСПЛ свідчить, що Україна продовжує залишатися серед держав, щодо яких констатується*

значна кількість порушень положень Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Попри тривале членство України в Раді Європи, імплементацію конвенційних стандартів у національне законодавство та здійснення судової реформи, значна частина порушень має повторюваний характер, що свідчить про існування системних проблем у механізмі забезпечення й реалізації конвенційних гарантій.

Особливої актуальності ця проблематика набула в умовах воєнного стану, коли національна правова система функціонує в умовах безпрецедентних викликів, а баланс між захистом прав людини та забезпеченням публічних інтересів потребує нового наукового переосмислення. У зв'язку із цим виникає потреба в комплексному аналізі причин системних порушень Конвенції, оцінюванні ефективності механізму виконання рішень ЄСПЛ, а також формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення національної системи гарантування прав людини відповідно до європейських стандартів.

За даними офіційного звіту ЄСПЛ, упродовж 2024 року Суд ухвалив 160 рішень щодо України, водночас у 159 із них було встановлено принаймні одне порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Найчастіше Суд констатував порушення права на справедливий суд (стаття 6), права на свободу та особисту недоторканність (стаття 5), заборони катувань (стаття 3), права на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13), а також права мирного володіння майном (стаття 1 Першого протоколу) [1].

Погоджуючись із позицією М. М. Погорецького, значення рішень ЄСПЛ не повинно обмежуватися лише констатацією факту порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у конкретній справі. Принципове значення має подальша реакція держави на такі рішення, зокрема виконання індивідуальних заходів, спрямованих на відновлення порушеного права конкретного заявника, та загальних заходів, покликаних усунути причини й умови, які зумовили відповідне порушення, і запобігти їхньому повторенню [2]. Саме тому ефективність виконання рішень ЄСПЛ може розглядатися як важливий показник спроможності національної правової системи до самокорекції та забезпечення реального, а не декларативного характеру прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження виконання рішень ЄСПЛ у кримінальному провадженні здійснено в працях таких вітчизняних науковців: Ю. П. Алеліна, С. Г. Герасименко, І. В. Глов'юк, Ю. М. Грошевого, В. Г. Дрозд, О. М. Дроздова, О. В. Капліної, О. І. Коровайко, Д. В. Кухнюка, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, В. Т. Маляренка, І. В. Пирога, М. М. Погорецького, В. О. Попелюшка, П. В. Пушкаря, В. В. Рогальської, Н. П. Сизої, Д. В. Сімоновича, Ю. В. Скрипіної, В. М. Тertiшника, А. Р. Туманянц, Л. Д. Удалової, В. М. Федченка, Т. Г. Фоміної, Т. І. Фулей, О. Г. Шило та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених практиці ЄСПЛ, виконанню його рішень та імплементації конвенційних стандартів у національне законодавство, низка проблем залишається дискусійною. У вітчизняній юридичній науці увага переважно зосереджується на аналізі окремих категорій порушень Конвенції, практики Суду щодо окремих статей або механізмів виконання рішень ЄСПЛ. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного оцінювання системних причин повторення порушень Конвенції,

визначення критеріїв ефективності виконання рішень ЄСПЛ, а також впливу конвенційної практики на формування державної правової політики та вдосконалення національного законодавства. Також доктринально не сформовано єдиного підходу до оцінювання результативності заходів, що вживаються державою на виконання рішень ЄСПЛ, а також до визначення взаємозв'язку між індивідуальними заходами відновлення порушених прав і загальними заходами, спрямованими на усунення системних причин конвенційних порушень. Саме ці обставини зумовлюють потребу в подальшому науковому дослідженні зазначеної проблематики.

Мета статті полягає в дослідженні стану виконання рішень ЄСПЛ у сфері кримінального процесу як критерію ефективності національної системи захисту прав людини, визначення взаємозв'язку між встановленими Судом порушеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та недоліками функціонування національних кримінальних процесуальних механізмів, а також обґрунтування ролі належного й своєчасного виконання рішень ЄСПЛ у вдосконаленні кримінального процесуального законодавства, судової практики та засобів відновлення порушених прав.

Виклад основного матеріалу. Статистичні дані ЄСПЛ щодо України впродовж останніх років засвідчують наявність стійкого масиву справ, у яких Суд констатує порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Особливе значення для оцінювання ефективності кримінального процесу мають рішення, пов'язані з гарантіями права на свободу та особисту недоторканність, права на справедливий суд, заборонаю катування та нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження, а також права на ефективний засіб юридичного захисту.

Водночас підтримуємо позицію М. М. Погорецького, що статистика ЄСПЛ не повинна сприйматися винятково як кількісний показник «кількості порушень» в Україні. За кожною статистичною категорією стоять конкретні процесуальні проблеми: необґрунтоване або надмірно тривале тримання особи під вартою, недостатня мотивованість судових рішень, порушення вимог щодо розумних строків провадження, неналежний судовий контроль, неефективність розслідування або відсутність дієвого національного засобу захисту [2].

Кількість встановлених ЄСПЛ порушень сама собою не дає змогу зробити однозначний висновок про ефективність чи неефективність усієї національної системи правосуддя. Для належного оцінювання потрібно враховувати структуру відповідних рішень, повторюваність аналогічних порушень, їхній системний або індивідуальний характер, часовий період виникнення відповідних обставин, а також результати виконання рішень Суду. Саме тому статистичні показники ЄСПЛ доцільно розглядати не як кінцевий критерій оцінювання національної системи захисту прав людини, а як своєрідний емпіричний індикатор, який дає змогу визначити проблемні напрями кримінального процесу та поставити питання про причини їхнього виникнення і здатність держави ефективно їх усувати.

За офіційними даними ЄСПЛ, 2025 року Суд розглянув 5 997 заяв щодо України, з яких 5 429 були визнані неприйнятними або вилучені з реєстру. Упродовж цього самого року Суд ухвалив 164 рішення, що стосувалися 568 заяв, причому в 160 рішеннях було

встановлено щонайменше одне порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1]. Зазначені показники, безперечно, свідчать про значний обсяг справ, пов'язаних із дотриманням Україною конвенційних гарантій, однак сам собою їхній кількісний вимір не може розглядатися як безпосередній показник неефективності національної системи кримінального правосуддя.

Так, статистичні дані Суду мають розглядатися не як самодостатній доказ неефективності державного механізму захисту прав людини, а як емпірична основа для подальшого якісного правового аналізу. Саме співвідношення кількісних показників із характером встановлених порушень, їх системністю, тривалістю існування відповідної проблеми та результатами виконання рішень ЄСПЛ дає змогу сформулювати обґрунтований висновок про реальний стан національного правосуддя.

У цьому аспекті заслуговує на підтримку підхід М. М. Погорецького, відповідно до якого окремі статистичні показники ЄСПЛ не можуть механічно ототожнюватися між собою. Кількість поданих заяв, кількість справ, кількість ухвалених рішень і кількість встановлених порушень є різними за своїм змістом показниками, а тому їхнє арифметичне поєднання без урахування методології формування статистики може призводити до викривленого уявлення про масштаби проблеми. Особливої обережності потребує оцінювання порушень за статтею 6 Конвенції, оскільки одне рішення Суду може містити висновки щодо декількох складових права на справедливий суд [3]. Відповідно, кількість статистичних записів за окремими гарантіями не завжди відповідає кількості самостійних порушень.

У межах наукової дискусії потребує додаткового обґрунтування питання про те, який саме статистичний показник може визнаватися найбільш небезпечним для національної системи правосуддя. Науково обґрунтоване оцінювання «небезпечності» певного виду порушень повинно враховувати не один кількісний параметр, а сукупність критеріїв. До таких критеріїв можуть бути віднесені масштаб втручання у фундаментальні права, кількість осіб, яких потенційно стосується відповідна проблема, повторюваність аналогічних порушень, тривалість існування проблеми, складність її усунення, наявність структурного характеру порушення та його вплив на довіру суспільства до правосуддя. Саме таке багатокритеріальне оцінювання дає змогу перейти від констатації статистичного факту до визначення його реального правового значення.

Особливої уваги потребує статистика порушень статті 5 Конвенції, яка стосується права на свободу та особисту недоторканність [3]. Повторюваність відповідних порушень справді свідчить про наявність тривалих проблем, зокрема щодо обґрунтування тримання під вартою, належної мотивації судових рішень, своєчасності судового контролю та автоматичного продовження обмежень свободи. Проте науково коректним є розмежування висновку про існування стійкої проблеми у сфері застосування заходів, пов'язаних із позбавленням свободи, та ширшого висновку про існування загальної репресивної логіки всього кримінального процесу. На повторюваність порушень можуть впливати різні чинники, серед яких недосконалість нормативного регулювання, неоднорідність судової практики, недостатня якість обґрунтування процесуальних рішень стороною обвинувачення, організаційне й кадрове навантаження на судову систему, а в умовах воєнного стану –

також об'єктивні безпекові та організаційні обставини. Тому статистичні дані ЄСПЛ доцільно використовувати передусім для виявлення проблемних сегментів кримінального процесу, а не для апріорної характеристики всієї системи як такої, що функціонує на основі презумпції примусу.

Аналогічний підхід має застосовуватися до оцінювання практики ЄСПЛ за статтею 18 Конвенції. Встановлення Судом факту використання передбачених Конвенцією обмежень прав не з тією метою, для якої вони встановлені, безумовно, становить особливо серйозну проблему та потребує належної реакції держави [3]. Перенесення висновку, зробленого в конкретній справі, на функціонування всієї системи кримінальної юстиції потребує значно ширшої доказової бази. Для встановлення системної тенденції потрібно враховувати повторюваність аналогічних висновків ЄСПЛ, їх частку в загальному масиві справ, відповідну національну судову практику, характер правозастосування та реакцію держави на встановлені порушення. Так, окреме рішення ЄСПЛ може бути підставою для виявлення потенційної системної проблеми, однак саме собою не завжди є достатнім доказом її загального характеру.

Отже, важливим напрямом розвитку методології дослідження статистики ЄСПЛ має стати її доповнення якісними та часовими показниками. Рішення Суду мають ретроспективний характер і відображають обставини, які часто виникли задовго до моменту їхнього постановлення. Показовими є справи Каверзін проти України, Іванов проти України, Сукачов проти України та В'ячеславова й інші проти України, у яких часовий проміжок між подіями, що стали предметом оцінювання, та ухваленням відповідних рішень був значним [4; 5; 6; 7]. Це має принципове значення для наукового оцінювання сучасного стану національної системи кримінальної юстиції. Рішення ЄСПЛ дають змогу встановити, які проблеми існували та якою була їхня природа, однак для визначення того, чи зберігається відповідна проблема сьогодні, потрібно досліджувати подальші законодавчі зміни, актуальну національну судову практику та результати виконання відповідних рішень.

У зв'язку із цим пропонуємо розглядати статистику ЄСПЛ у кримінальній процесуальній сфері за тривірневою моделлю. Перший рівень становить кількісне оцінювання – кількість рішень, характер і повторюваність встановлених порушень. Другий рівень – якісне оцінювання, яке передбачає встановлення характеру порушення, його системності, причин виникнення та ступеня втручання в права особи. Третій рівень – динамічне оцінювання, що полягає у визначенні того, чи призвело виконання рішення ЄСПЛ до зміни законодавства, судової практики або організаційних механізмів і чи зменшилася після цього повторюваність аналогічних порушень. Саме третій рівень дає змогу перейти від оцінювання «кількості порушень» до оцінювання ефективності реакції держави на ці порушення.

Зазначена методологічна конструкція формулює принципово важливе положення: статистика ЄСПЛ є не кінцевим показником ефективності національної системи захисту прав людини, а вихідним матеріалом для її комплексного оцінювання. Висока кількість рішень із встановленими порушеннями може свідчити про існування системної проблеми, однак остаточний висновок щодо ефективності національного механізму повинен

ґрунтуватися також на здатності держави реагувати на такі рішення. Якщо після постановлення рішення ЄСПЛ держава усуває причини порушення, забезпечує належне відновлення права заявника та впроваджує загальні заходи, спрямовані на недопущення аналогічних порушень, це свідчить про функціонування механізмів правової самокорекції. Якщо ж аналогічні порушення продовжують систематично виникати, а заходи, вжиті на виконання рішень Суду, не забезпечують належного результату, йдеться вже не лише про факт порушення Конвенції, а про проблему ефективності національного механізму її гарантування.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що статистичні дані Європейського суду з прав людини щодо порушень Конвенції не можуть розглядатися як самодостатній показник ефективності національної системи захисту прав людини в кримінальному провадженні. Кількість рішень, у яких констатовано порушення конвенційних прав, становить передусім емпіричну основу для подальшого аналізу, оскільки сама собою не відображає характеру порушень, причин їхнього виникнення, ступеня системності та результативності заходів, ужитих державою для їхнього усунення. У зв'язку з цим оцінювання стану дотримання прав людини в кримінальному процесі має ґрунтуватися не на абсолютних кількісних показниках, а на їхньому поєднанні з якісними характеристиками відповідних порушень. На основі цього сформульовано низку наукових тверджень:

1. Статистичні дані Європейського суду з прав людини щодо встановлених порушень Конвенції не можуть розглядатися як самодостатній критерій оцінювання ефективності національної системи захисту прав людини в кримінальному провадженні. Кількість рішень, у яких констатовано порушення Конвенції, характеризує лише один із аспектів функціонування системи та має розглядатися як вихідний емпіричний матеріал для подальшого якісного аналізу. Відповідно, механічне зіставлення держав за кількістю встановлених ЄСПЛ порушень без урахування їх характеру, причин, повторюваності та наслідків може призводити до методологічно некоректних висновків щодо реального стану дотримання конвенційних стандартів.

2. Оцінювання порушень Конвенції в кримінальній процесуальній сфері доцільно здійснювати на основі багатокритеріального підходу. Поряд із кількістю встановлених порушень потрібно враховувати характер та інтенсивність втручання у відповідне право, повторюваність аналогічних порушень, тривалість існування проблеми, її індивідуальний або структурний характер, причини виникнення, складність усунення й наслідки для функціонування кримінальної юстиції. Особливого значення набуває встановлення того, чи є відповідне порушення наслідком одиначної правозастосовної помилки, чи свідчить про стійкий нормативний, інституційний або правозастосовний дефект.

3. Під час використання практики ЄСПЛ як індикатора сучасного стану кримінальної юстиції потрібно враховувати її ретроспективний характер. Між виникненням обставин, що стали підставою для звернення до Суду, та ухваленням остаточного рішення може минути значний проміжок часу. Упродовж цього періоду національне законодавство, судова практика та інституційні механізми можуть зазнати істотних змін. Тому встановлене ЄСПЛ порушення не завжди безпосередньо характеризує актуальний стан відповідної

проблеми. Його оцінювання має супроводжуватись аналізом змін, які відбулися після подій у справі та після ухвалення рішення Суду.

4. Одним із визначальних критеріїв ефективності національної системи захисту прав людини є здатність держави до правової самокорекції за результатами виконання рішень ЄСПЛ. Йдеться не лише про виплату присудженої справедливої сатисфакції чи вжиття індивідуальних заходів, а насамперед про усунення причин, які спричинили порушення, та впровадження загальних заходів, здатних запобігти його повторенню. У цьому аспекті зменшення кількості аналогічних порушень після внесення законодавчих змін, коригування судової практики або реформування відповідних процедур може розглядатися як показник реальної результативності виконання рішень ЄСПЛ.

5. Методологічний акцент під час дослідження статистики ЄСПЛ доцільно змістити з фіксації абсолютної кількості порушень на дослідження їх структури, причин і динаміки. Визначальним має бути не лише питання, скільки порушень було встановлено щодо держави, а й те, які з них мають повторюваний або системний характер, чим вони зумовлені, які заходи були вжиті державою та чи забезпечили такі заходи фактичне зменшення аналогічних порушень. Такий підхід дає змогу використовувати статистику ЄСПЛ не як формальний рейтинг ефективності держав, а як інструмент діагностики проблем національної системи кримінальної юстиції.

Виявлені закономірності та проблемні аспекти оцінювання практики ЄСПЛ зумовлюють потребу в удосконаленні наявних підходів до визначення ефективності виконання його рішень у кримінальному процесі. У зв'язку з цим доцільно запропонувати комплекс взаємопов'язаних заходів, серед яких:

1) запропоновано трирівневу модель оцінювання практики та статистики ЄСПЛ у кримінальній процесуальній сфері, яка має містити: кількісний рівень – кількість рішень, види й повторюваність установлених порушень; якісний рівень – характер порушеного права, ступінь втручання, причини та системність проблеми; динамічний рівень – оцінювання змін, що відбулися після рішення ЄСПЛ, та їх фактичного впливу на недопущення аналогічних порушень. Поєднання цих рівнів дасть змогу перейти від формально-статистичного до комплексного оцінювання стану забезпечення конвенційних прав у кримінальному провадженні;

2) обґрунтовано потребу в доповненні кількісних показників ЄСПЛ якісними та часовими індикаторами. Аналіз кожної групи повторюваних порушень доцільно проводити у взаємозв'язку з подальшими змінами кримінального й кримінального процесуального законодавства, актуальною практикою національних судів, організаційними змінами та станом виконання відповідних рішень. Це дасть змогу врахувати часовий розрив між фактичними обставинами справи й рішенням ЄСПЛ та уникнути оцінювання сучасного стану кримінальної юстиції виключно на підставі проблем минулих періодів;

3) результативність виконання рішень ЄСПЛ запропоновано оцінювати передусім за динамічним критерієм, тобто за фактичною спроможністю вжитих державою заходів усунути першопричини встановленого порушення й запобігти його повторенню. Основними показниками такої результативності має бути не формальне ухвалення нормативних чи організаційних рішень, а їхній практичний вплив: зміна правозастосовної практики, усунення структурної проблеми та стійке зменшення повторюваності аналогічних порушень.

Топчій В. В. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в кримінальному процесі як індикатор ефективності національної системи захисту прав людини

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. European Court of Human Rights. *Annual Report 2024*. Strasbourg: Council of Europe, 2025. URL : <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/annual-report-2024-eng>
2. Погорецький М. М. Страсбурзький діагноз ЄСПЛ Україні: що насправді означають 160 рішень із порушеннями Конвенції / Юридична газета : офіційний вебсайт. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/strasburzkiy-diagnoz-espl--ukrayini-shcho-naspravdi-oznachayut-160-rishen-iz-porushennyami-konvenciy.html>
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. Ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
4. Справа «Каверзін проти України» (заява № 23893/03) : рішення Європейського суду з прав людини від 15 трав. 2012 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-110173>
5. Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України» (заява № 40450/04) : рішення Європейського суду з прав людини від 15 жовт. 2009 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-95032>
6. Справа «Сукачов проти України» (заява № 14057/17) : рішення Європейського суду з прав людини від 30 січ. 2020 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-200680>
7. Справа «В'ячеславова та інші проти України» (заяви № 39553/16 та 6 інших) : рішення Європейського суду з прав людини від 13 берез. 2025 р. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-242505>

Дата надходження 05.08.2026

Дата прийняття після рецензування 15.08.2026

Дата рекомендації 27.08.2026

Дата публікації 30.09.2026